

In de maanden mei en juni heeft Stichting Babel in samenwerking met partners in Amsterdam-Noord en architectuurcentrum ARCAM drie activiteiten geprogrammeerd, waarbij de aandacht vooral werd gevestigd op de stedelijke ontwikkeling langs Zaan en IJ.

Hieronder een terugblik op het eerste programmaonderdeel: de fietsexcursie naar Amsterdam-Noord op vrijdag 9 mei.

AFL. 1: WILDERNIS

Henk Elzenga (rechts) biedt de helpende hand bij de beklimming van een glibberige helling.

Op een andere plek in de jungle kan Wim Klaassen (links) rekenen op de steun van Paul Carree.

‘Sijn jullie soms teriste?’ schreeuwt een Amsterdams schoffie ons toe. Erg benieuwd naar het antwoord is hij niet, want hij fietst samen met een paar vriendjes gewoon door. Maar goed ook dat hij doorrijdt, want ga maar eens uitleggen wat wij deze dag in Amsterdam-Noord aan het doen zijn. Dat is een (te) lang verhaal.

De terloopse vraag van het jochie maakt overigens wel duidelijk dat in Amsterdam-Noord toeristen (nog) niet als vanzelfsprekend in het straatbeeld passen. Dit deel van onze hoofdstad is altijd een industriegebied geweest, vooral met veel scheepvaartindustrie. Waar ‘in de stad’ – aan de andere kant van ‘t IJ – het al eeuwen dagelijks wemelt van toeristen uit binnen- en buitenland, heeft ‘Noord’ nooit een dergelijke aantrekkingskracht gehad. Nu zijn wij in ieder geval wél een bezienswaardigheid. Althans, voor dat jochie. Maar toeristen, nee dát zijn wij ook weer niet. Wij zijn van Babel, en maken vandaag (vrijdag 9 mei 2014) een fietsexcursie door Amsterdam-Noord om eens met eigen ogen te zien hoe dit stadsdeel het verdwijnen van veel industriële activiteiten op de noordelijke IJ-oever heeft opgevangen.

We stappen 's morgens in de Achtersluispolder op de fiets, met regenkleding binnen handbereik want de lucht voorspelt niet veel goeds. Al vrij snel verlaten we de ons bekende omgeving van de Noorder IJ- en Zeedijk en slaan een weggetje in langs zijkanaal H. Het verharde gedeelte gaat op een gegeven moment over in een onverhard gedeelte en vanaf dat moment wordt het ons duidelijk waarom aan deze excursie de titel 'Op safari langs Zaan en IJ' is gegeven.

Een safari roept immers beelden op van een jungle, en dat is het hier wel degelijk. Het onverharde pad houdt namelijk ook op, en dan moeten we glijdend en glibberend verder. Zelfs moeten we van de fiets af om via een diepe kuil en klauterend over boomstronken uiteindelijk op het Coentunnelcircuit terecht te kunnen komen.

Onderweg bedenken we dat dit niet een route is die we thuis zouden aanbevelen aan familie, vrienden of kennissen. Daarvoor ontmoeten we net even te veel obstakels. Het is overigens wel een geweldige ervaring om langs deze ruige waterkant van de Zaanstreek naar Amsterdam te fietsen. Het is dan ook niet voor niets dat in het Ontwikkelingsplan ZaanIJ precies op de vrijwel onbegaanbare plek waar we ons nu bevinden een fiets- en wandelpad langs Zaan en IJ is voorzien, waardoor een 'vaste verbinding' ontstaat tussen de Amsterdamse Dam en de Zaandamse Dam. Volgens Mirte Rozemond (stedenbouwkundige in Zaanstad), die deel uit maakt van onze groep, gaat het nu alleen nog om een politieke keuze: of men bereid is geld vrij te maken om dit plan mee te financieren.

De beoogde Dam tot Damverbinding langs Zaan en IJ wordt door Mirte Rozemond toegelicht.

We vervolgen onze weg en wanneer we de A10 boven de ingangen van de tunnelbuizen zijn overgestoken, komen we aan bij sportpark Melkweg. Het toegangshek staat al op een kier. Hier leggen we ons eerste bezoekje van de dag af.

Meer info: www.zaanij.nl.

AFL. 2: OPBOUWEN

De wildernis die wij achter ons hebben gelaten is al Amsterdams grondgebied (sinds 1880). Zijkanaal H vormt immers de gemeentegrens met Zaanstad. We zijn terecht gekomen in de Noorder IJpolder, die in 1872 is drooggelegd. Aanvankelijk was dit agrarisch gebied en dat verklaart de naam die aan het sportpark, waar we nu voor de poort staan, is gegeven. 'De Melkweg' is dus geen verwijzing naar het sterrenstelsel.

In de jaren twintig van de vorige eeuw verrees hier Tuindorp Oostzaan, een arbeiderswijk zonder stedelijk vertier (zoals kroegen). Dit werd stedenbouwkundig gecompenseerd met woningen met een voor- en achtertuin en een omgeving met veel groen. Een tuindorp dus, met sinds 1947 de omnisportvereniging T.O.B. (Trouw Ons Beginsel) op sportpark De Melkweg.

Op het sportpark wordt nu nog een beetje getennist en gehandbald. Voor rest maakt het complex op het oog een wat verwaarloosde indruk, sinds de afdelingen voetbal en biljart van TOB vorig jaar zijn verhuisd naar even verderop. Maar dat is schijn, zo zal ons later duidelijk worden.

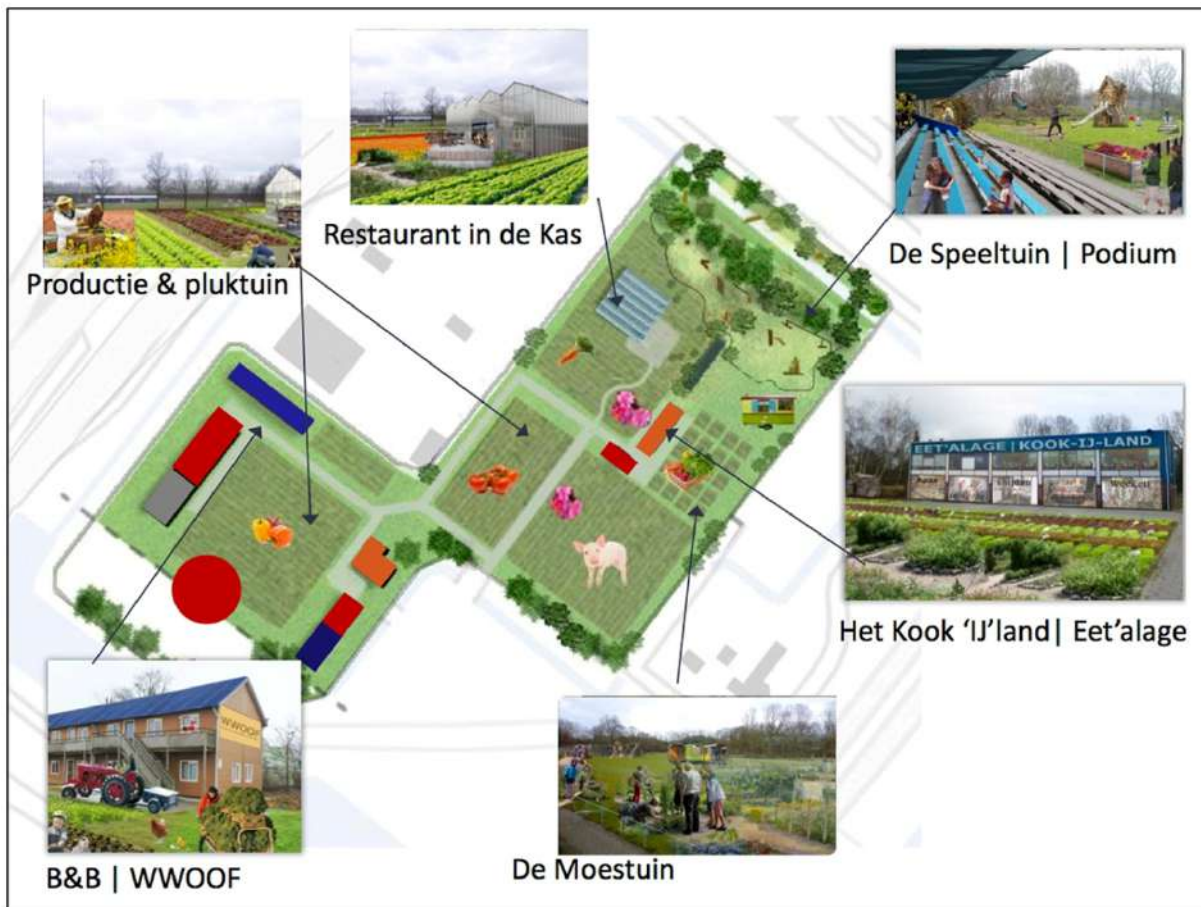

Projectmanager Suzanne Roos (midden) geeft uitleg over de herontwikkeling van het sportpark.

Door de fijnstofproblematiek (en geluidsoverlast) als gevolg van al het Coentunnelverkeer is deze locatie niet geschikt bevonden voor woningbouw, vertelt Suzanne Roos. Zij is sinds eind 2012 als projectmanager betrokken bij de herbestemming van dit verlaten oord. Roos legt uit dat na gedegen onderzoek is besloten om hier – geheel in lijn met het van oorsprong agrarische gebruik van deze grond – duurzame stadslandbouw te ontwikkelen.

Het project – onder de naam Noordoogst – heeft als doel een bruisende groene plek te creëren in Amsterdam-Noord die zo is ingericht dat men kan zien, leren, werken en genieten in alle fasen van de voedselketen. Dus niet alleen teelt, maar ook verwerking, bereiding en consumptie van voedsel (horeca) wordt belangrijk op deze locatie. Verder heeft het initiatief

tot doel om de lokale economie te stimuleren en werkgelegenheid te scheppen, en het gebied duurzaam verder te ontwikkelen.

Impressie van de activiteiten die gaan plaats vinden op stadsboerderij Noordoogst.

Bij dit ambitieuze project zijn omwonenden nadrukkelijk betrokken omdat de stadsboerderij ook een sociale functie moet krijgen. Daarbij moeten we denken aan theatervoorstellingen, markten en festivals. Bovendien wordt gerekend op de inzet van veel mensen uit de buurt om Noordoogst letterlijk en figuurlijk te laten uitgroeien tot een ook economisch verantwoorde activiteit. Want de stichting die het terrein exploiteert moet, zo is afgesproken, de eigen broek ophouden.

Onlangs zijn vrijwilligers begonnen met het opknappen van de tribune langs het voormalige hoofdveld, en boomstammen uit de Van der Pekstraat zijn verzaagd om straks als planken te worden verwerkt in het project. Er is inmiddels op kleine schaal begonnen met moestuinieren (door het Leger des Heils) en er wordt groente en fruit gekweekt. Verder wordt het sportpark al 'bewoond' door bijen en varkens. Brouwerij De Vriendschap gaat deze maand in de voormalige kleedkamers authentiek Noord-Amsterdams bier brouwen.

T.O.B. staat er nog met grote letters bij de ingang van het sportpark. In de nacht van 13 op 14 januari 1960 overstroomde dit gebied als gevolg van een dijkdoorbraak. Maar liefst 15.000 inwoners moesten worden geëvacueerd. Ook het gehele sportcomplex kwam onder water te staan. T.O.B. betekende in die periode 'Tot Opbouwen Bereid'. Dit moet vertrouwen geven dat het met de stadsboerderij uiteindelijk ook wel goed komt.

Meer info: www.facebook.com/stadslandbouwproject en www.noordoogst.org.

AFL. 3: HINDERNIS

We fietsen over de Toetsenbordstraat en passeren de Internetstraat, de Digitaalstraat en de Softwareweg. De moderne straatnamen vormen een schril contrast met onze volgende halteplaats: de voormalige, historische NDSM-werf.

Honderd jaar geleden veranderde de Noordelijke IJ-oever in een gebied waar 's werelds grootste schepen zouden worden gemaakt. Meer dan 6000 mensen verdienden er op een gegeven moment hun brood. De NDSM groeide uit tot een stad in een stad, en dat had niet alleen met de oppervlakte van de werf te maken. Allerlei ondersteunende diensten (o.a. medisch, beveiliging, opleiding) waren er gevestigd en het personeel bezat diverse nationaliteiten.

Sinds het failliet van de Nederlandsche Dok en Scheepsbouw Maatschappij in 1984 gebeurde er niet veel op het terrein. Het gebied raakte in verval, werd een schroothoop: Amsterdam-Noord had zijn identiteit verloren. Aan de overkant van 't IJ was (net als vroeger) niets meer te beleven.

Rond de eeuwwisseling kwam daar pas verandering in toen een groep creatieve ondernemers zich op het oostelijke deel van het terrein mocht vestigen in de oude scheepsbouwloods. Vanaf dat moment gleden meer initiatieven van de oude scheepshellingen af. Het stadsdeel-Noord moest zelfs haast maken om de contouren te schetsen waarbinnen de nieuwe inrichting van het gebied zou mogen plaats vinden. Een van de eerste resultaten was dat de oude kraanbaan (een kolossaal betonnen scheepsbouwplatform) geschikt werd gemaakt als fundament onder het huidige kantorencomplex Kraanspoor.

Kraan 13 is omgetoverd tot een hotel. Een suite huur je voor € 435 per nacht.

Het kantorencomplex Kraanspoor, met op de achtergrond de Marina-haven.

Na het eerste schaap over de dam volgden er meer. In slechts enkele jaren tijd werd de NDSM-werf één van de culturele hotspots van Amsterdam, aantrekkelijk voor jong en oud. 'Noord' kreeg alleen wel een andere identiteit: waar eens mannen-in-overalls aan het werk waren, zijn nu tientallen creatieve ondernemers actief, is er (studenten)huisvesting gerealiseerd, worden evenementen georganiseerd en hebben bedrijven/organisaties zoals VNU Media, HISWA, MTV en HEMA zich hier gevestigd. Straks, als alle plannen ten uitvoer zijn gekomen, zou hier weer een stad in een stad kunnen zijn ontstaan.

Op het puntje van de pier geeft onze gids Ron van Heusden (links, met pet) uitleg.

'Geloof jij in God?', is de vraag van stedenbouwkundige Ron van Heusden die tot 2009 als projectleider betrokken is geweest bij de herontwikkeling van het NDSM-terrein. Hij is vandaag onze reisleider tussen veel overblijfselen van de vroegere scheepsbouw en de inmiddels gerealiseerde nieuwe projecten. Maar waarom vragen naar mijn geloofsovertuiging?

Van Heusden reageert op mijn vraag of hij kan aangeven wanneer de metamorfose van het gehele terrein is afgerond. En wanneer wij dus nog eens zouden kunnen terugkomen om de nieuwe NDSM-stad in volle glorie te bewonderen. Na zijn eerdere toelichting was ons wel duidelijk geworden dat de beleidsmatige fase al enige tijd is afgerond en dat het sindsdien aan geïnteresseerde partijen is om aan de slag te gaan. Dus als er maar genoeg belangstelling is, dan moet het snel kunnen gaan.

'Maakt het iets uit of ik in God geloof?' is op mijn beurt weer de vraag. 'Nee, eigenlijk niet' geeft Van Heusden toe. 'Maar ik zou echt niet weten wanneer dit allemaal klaar is. Dat weet alleen God'. Dit roept meer vragen op, zoals 'Is er soms weinig belangstelling voor deze locatie?'. Nee, dat is volgens Van Heusden niet zo zeer het punt. 'Maar weet je: behalve aanbod en vraag is er hier ook nog een derde factor die meespeelt: een hindernis'.

Die lastige hindernis blijkt een projectontwikkelaar te zijn, die volgens Van Heusden flexibiliteit mist en weinig ruimte laat voor vrijheid bij initiatieven die zich aandienen. 'Het gaat dus allemaal niet zo snel. Vandaar dat ik niet kan zeggen wanneer dit 'af' is'. Ik snap het: 'God only knows'.

We stappen weer op de fiets. Onderweg naar het volgende programmaonderdeel krijg ik dit fantastische nummer van The Beach Boys niet meer uit mijn hoofd. Ook de harde wind – die we tegen hebben – slaagt daar niet in.

Meer info op de websites van [NDSM](#), [NDSM Energie](#), [NDSM Loods](#) en [NDSM Werfmuseum](#)

AFL. 4: PASSIE

Martijn Meester in de deuropening van zijn nieuwe woning.

Martijn (voorgond midden) vertelt over het bouwproces.

‘Noord is fantastisch!’ zegt Martijn Meester die ons in zijn zelfgebouwde woning aan de Bosrankstraat ontvangt. Hij woont er net een paar weken, samen met zijn vriendin Nienke en hun twee zoontjes. Martijn is als allereerste klaar; de rest van de straat (15 woningen in totaal) is druk bezig of moet zelfs nog beginnen met bouwen. Want dat is het kenmerk van dit project: particuliere zelfbouw en de ‘ruimte’ die deze pioniers krijgen om hun droomhuis te verwezenlijken.

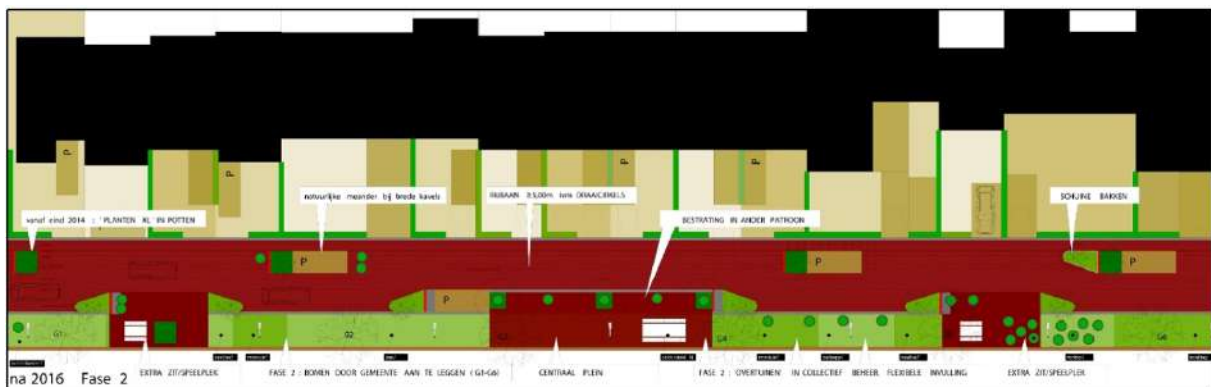
Martijn is zelfstandig architect en vrijwel al zijn toekomstige burens zijn in meer of mindere mate vakbroeders. Zij zagen hier voor zichzelf kansen om wonen en werken optimaal te combineren, met volop mogelijkheden om hun nieuwe woon- en werkomgeving naar eigen inzicht vorm en inhoud te geven. Een van de weinige eisen die werden gesteld was dat 20% van de woning voor werkdoeleinden bestemd moest zijn. Een ander voorschrift was dat de begane grond drieënhalve meter hoog moest worden.

In de keuken, inderdaad met hoog plafond, vertelt Martijn enthousiast zijn verhaal aan de geïnteresseerde menigte. ‘Wij woonden al in Noord, en wilden hier zeker blijven. Het is hier groen en er is ruimte. Het is hier ook minder druk dan aan de overkant en de mensen zijn hier vriendelijker’. Twee jaar geleden werden de kavels toegewezen, na een kavelmarkt die was afgekeken van Almere. ‘Wij vonden dit een aantrekkelijke optie door de lage grondprijs, weinig regels en de mogelijkheid om een grote woning te bouwen’.

Je leven komt natuurlijk wel aardig op z’n kop te staan wanneer je besluit om zelf je woning te ontwerpen, zelf als hoofdaannemer te gaan functioneren en veel klussen zelf wil gaan uitvoeren. ‘Als gevolg van de crisis waren veel bouwactiviteiten stil komen te liggen. We hadden natuurlijk kunnen wachten tot andere partijen weer actief werden, maar wij hebben ‘t heft in eigen hand genomen. Wij zijn wèl begonnen met bouwen’.

Particulier initiatief is het sleutelwoord, en blijkt de motor te zijn die projecten die we vandaag al hebben bezocht en nog gaan bezoeken voor een belangrijk deel heeft aangedreven. Het ontlokt Paul Carree, een van de organisatoren van deze excursie, ergens onderweg de opmerking: 'Je hebt een paar gekken nodig om iets gekks te kunnen doen'. Zo gek is dat niet want met passie, enthousiasme en doorzettingsvermogen kun je heel veel bereiken. Dat is hier wel bewezen in de Bosrankstraat, waar overigens nog een ander bijzonder aspect vermeldenswaardig is.

De inmiddels aardig door de wol geverfde bewoners hebben zich namelijk ook bemoeid met de openbare ruimte in hun straat: de straat. Die ruimte werd in het bestemmingsplan geboden. En het is ze gelukt: de gemeentelijke verkeerscommissie heeft onlangs hun ontwerp goedgekeurd met betrekking tot de verkeersdrempels, de parkeervakken en de groene gebiedjes.

Het begint een beetje te druppelen als we weer op de fiets stappen. Maar gelukkig: het blijft bij een paar druppels. Bij het wegrijden valt pas op dat de woningen aan de achterkant wel heel erg dicht tegen de achtermuur van een grote bouwmarkt aan staan. Voor een achtertuintje is in ieder geval geen plek. Ach, elk nadeel heeft ook z'n voordeel: misschien zit er wel een leuke burenkorting is wanneer er spullen nodig zijn voor alle bouwactiviteiten. Geen punt toch, bij Karwei?

Meer info op de websites van de [gemeente Amsterdam](#) en de [bewonersgroep van de Bosrankstraat](#).

AFL. 5: PROEFTUIN

Via de Papaverweg en de Korte Papaverweg komen we aan bij het terrein waar tot 2002 scheepswerf Ceuvel-Volharding was gevestigd. Ook al teloorgegaan. Maar waar eens scheepsbouwers aan het werk waren, zijn nu enthousiaste, jonge mensen opnieuw schepen aan het (ver)bouwen: woonschepen, wel te verstaan.

In een economisch betere tijd zou deze plek, met zwaar verontreinigde grond, ongetwijfeld zijn gesaneerd en vervolgens worden volgebouwd. 'Maar daar was geen geld voor', vertelt Toon Maassen die ons letterlijk en figuurlijk in deze bijzondere proeftuin rondleidt. Het aangelegde vlonder pad (dat een halve meter boven de grond 'zweeft') slingert zich om een reeks op het droge getrokken woonboten die eigenlijk rijp waren voor de sloop maar hier een herbestemming hebben gevonden.

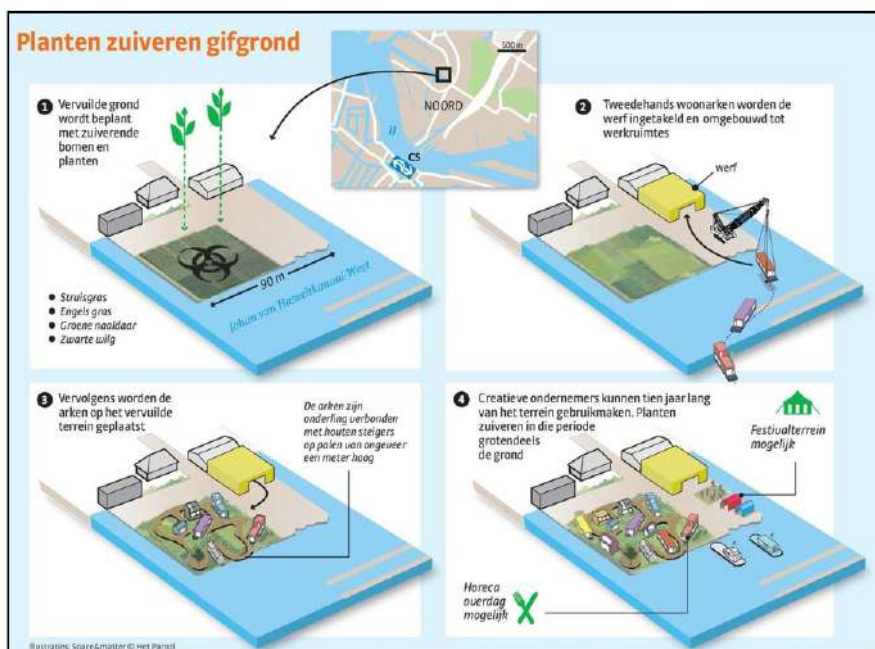

Toon Maassen geeft op zijn bijzondere spreekgestoelte tekst en uitleg over het project.

'We mochten niet in de grond graven', verklaart Maassen de zwevende vlonder. 'We', dat is de groep (landschaps-) architecten, kunstenaars, ambachtslieden en mediamensen die zich hier tien jaar mogen vestigen. 'We betalen de gemeente voor dit terrein een symbolisch bedrag van € 1 per jaar. Als tegenprestatie zijn wij de verplichting aangegaan om er voor te zorgen dat aan het einde van de rit de grond schoner wordt achtergelaten'.

Juist dit milieuaspect heeft al gezorgd voor heel wat initiatieven. Zo is om te beginnen fytoremediatie toegepast, een techniek waarbij planten worden ingezet om verontreiniging aan de bodem te onttrekken. Verder zorgt een biovergistingsinstallatie er voor dat biomassa wordt omgezet in energie, er komt geen rioolaansluiting maar een individueel grijswatersysteem en er wordt gebruik gemaakt van composttoiletten. Elektriciteit en warmte zullen met zonnepanelen worden geproduceerd.

Het is een ambitieus plan dat nog maar een half jaar 'onderweg' is. Dit zichzelf zuiverende park heeft al veel media-aandacht gekregen. Deze proeftuin van een in hoge mate volmaakte circulaire economie is bijvoorbeeld ook al door de Universiteit van Gent aangemerkt als proeflocatie. En Waternet, dat de drinkwatervoorziening in de hoofdstad regelt, toont bijzonder veel interesse voor de ervaringen die hier worden opgedaan.

Er groeit dus iets moois in Amsterdam-Noord, en dat moet je je ook goed inprenten wanneer je nu de voormalige scheepswerf bezoekt. Sommige woonboten zijn al verbouwd tot ateliers/studio's en worden al 'bewoond', maar aan andere arken wordt nog druk gewerkt. De bedrijvigheid is enorm – de werf is een bouwplaats waar hier en daar nog wat rommel rondslingert. We nemen de keien en sloopafval voor lief, want het komt wel meer voor: een ietwat chaotische omgeving waar briljante ideeën ontstaan.

Wanneer de termijn van tien jaar is verstreken, eindigt dit project. Het is de bedoeling dat het, schonere, terrein dan weer wordt teruggegeven aan de gemeente. De woonboten zullen weer te water worden gelaten en op transport gaan naar een volgende locatie. Niemand weet nog waar naartoe. Onze volgende bestemming is wèl duidelijk: wij gaan naar een andere tuin: een ooit verboden, geheimzinnige tuin – de Tolhuistuin.

Meer info op de [Facebookpagina](#) en de [website van De Ceuvel](#) en op de [website van Waternet](#). Voorts is dit project een van de items in de VPRO-documentaire '[De kracht van water](#)'.

AFL. 6: TREKPLEISTER

Marina Strumphler aan het woord.

De finish van onze fietsexcursie komt in zicht, maar we brengen in de Papaverhoek eerst nog een kort bezoek aan textielontwerpster Marina Strumphler. Zij heeft een voor de sloop bestemd oud gebouw van de gemeentereinigingsdienst van de ondergang weten te redden en er haar bedrijf mogen vestigen. Een doorzetter, dankzij wie ook de directe omgeving van het gebouw een ‘facelift’ heeft gekregen. ‘Oud’ hoeft niet altijd meteen te leiden tot ‘sloop’, is de essentie van de lesstof die wij van Marina krijgen aangereikt.

Dan zetten we onze pedalen weer in beweging. De route voert ons door de Van der Pekbuurt, van oudsher een arbeiderswijk waar al jarenlang wordt gesteggeld over de vraag: slopen of renoveren? Het lijkt er op dat ‘renovatie’ de strijd – geheel naar wens van de bewoners – gaat winnen. Het is een bevestiging dat hier in Noord ‘slopen’ een verboden woord lijkt te zijn.

Zo verboden als het decennia lang was om als niet-werknemer binnen de poorten van het voormalige Shell-complex te komen. Daartoe behoorde onder meer de Tolhuistuin, met een gebouw waar de bedrijfsgezondheidsdienst van Shell was gevestigd, de portierswoning en het bedrijfsrestaurant. Wie er langs kwam had geen idee wat zich achter de hekken afspeelde, en hoe het er uitzag. Maar sinds de multinational zich uit dit gebied heeft teruggetrokken is hier stapje voor stapje een nieuwe Amsterdamse ‘hotspot’ ontstaan.

In de Tolhuistuin luisteren we naar de verhalen van Touria Meliani (inzet, links) en Kees Alberts (inzet, rechts).

We luisteren naar bestuurslid Kees Alberts van de vereniging ‘Amsterdam-Noord, groene stad aan het water’ (ANGSAW). Hij laat blijken een wandelende encyclopedie te zijn door ons de rijke geschiedenis te schetsen van dit stukje Amsterdam. Het schijnt bijvoorbeeld zo te zijn dat voor de komst van Shell hier ook al een ontmoetingsplek was waar Amsterdammers graag kwamen om zich te verpozen. En dat is dan ook precies de nieuwe functie die de Tolhuistuin moet krijgen.

Centrale positie in de plannen is weggelegd voor het voormalige bedrijfsrestaurant. Na jarenlange tegenslagen (afgekeurde technische systemen, annemer failliet) wordt nu de laatste hand gelegd aan een gemoderniseerd paviljoen met zalen (die deels worden geprogrammeerd door Paradiso), expositieruimtes, dansstudio’s, kantoren en een café-restaurant (met uitzicht over ‘t IJ) dat in juni voor het publiek toegankelijk wordt.

Dit gaat beslist een enorme, ook economische trekpleister voor Amsterdam-Noord worden, denkt algemeen directeur Touria Meliani van de Tolhuistuin. Zij benadrukt dat het daarnaast belangrijk is te weten wat er in de buurt speelt. De activiteiten die in de tuin plaats vinden zijn daarvan een logisch gevolg. ‘In plaats van zelf te bedenken wat je voor de buurt kan

doen, moet je dienstbaar zijn aan wat de buurt wil.' Zo is de tuin bijvoorbeeld al sinds 2007 in de zomer open voor het cultureel festival 'Zomer in de Tolhuistuin'.

De oude werkgebouwen van Shell worden inmiddels bevolkt door tientallen creatieve ondernemers, die op hun beurt eveneens een bijdrage leveren aan het nieuwe elan dat deze tuin gaat krijgen. Het is een van de vele tekenen die er op wijzen dat Amsterdam-Noord dus niet de tol hoeft te betalen voor het gaandeweg verdwijnen van zo vele industriële activiteiten uit dit stadsdeel.

Wij zoeken een comfortabel plekje in de tuin en laten ons na een lange, informatieve dag het drankje goed smaken. Het is inderdaad genieten in dit parkje. En dan schrikken we wakker door de aankondiging dat we weer naar de fietsen toe moeten. Want dit eindpunt is niet ons eindpunt. We moeten nog dat hele stuk terugrijden naar de Achtersluispolder. De hele dag is het nagenoeg droog gebleven, maar de wolken kleuren nu donkerder. Zouden we het halen? De straffe tegenwind zorgt voor vertraging. We hebben op de terugweg, anders dan op de heenweg, nauwelijks oog voor onze omgeving. De blik staat op oneindig, op Zaandam. Water dat ons de hele dag heeft omringd, komt uiteindelijk inderdaad naar beneden. Maar dan hebben wij net op tijd een veilig dak boven ons hoofd. Op de valreep bleef ons zo een waterfietsexcursie bespaard.

Meer info op de [website](#) en de [Facebookpagina](#) van de Tolhuistuin.